Lausunto Eduskunnan suurelle valiokunnalle

Euroopan parlamentin Renew Europe-ryhmän suomalaisdelegaatio
Elsi Katainen, europarlamentaarikko
Nils Torvalds, europarlamentaarikko
Mauri Pekkarinen, europarlamentaarikko

22.11.2022

Asia: Euroopan parlamentin päätöslauselma EU:n vaalisäädöksen uudistamiseksi (U-kirje 64/2022)

Asiantuntijalausunto valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle Euroopan parlamentin päätöslauselmasta EU:n vaalisäädöksen uudistamiseksi. Euroopan parlamentti hyväksyi 3.5.2022 päätöslauselman ja ehdotuksen uudeksi vaalisäädökseksi.

Valtioneuvoston kannan mukaisesti, pääosa ehdotuksista on kannatettavia. On kuitenkin huomioitava, ettei edellistä uudistusta ole edelleenkään saatettu loppuun kaikissa jäsenmaissa.

Ehdotus yleiseurooppalaisen vaalipiirin käyttöönotosta on keskeinen päätöslauselmassa. Ehdotuksen mukaan koko unionin kattavasta yleiseurooppalaisesta vaalipiiristä valittaisiin 28 Euroopan parlamentin jäsentä. Yleiseurooppalaiselta listalta valittavat jäsenet eivät toistaiseksi vähentäisi suoraan jäsenmaista valittavien jäsenten määrää.

Renew Europe -ryhmän suomalaisjäsenet suhtautuvat kriittisesti yleiseurooppalaisen listan käyttöönottoon. Valtioneuvoston kirjelmässä esitetyn kannan mukaan yleiseurooppalaisen vaalipiirin ja yleiseurooppalaisten ehdokaslistojen käyttöönotto ei olisi tarkoituksenmukaista. Europarlamentaarikkojen valitseminen sekä suoraan jäsenmaista että yleiseurooppalaiselta ehdokaslistalta saattaisi luoda parlamenttiin kahden kerroksen jäseniä. Erityisesti pienien jäsenvaltioiden olisi haasteellista saada omia ehdokkaitaan yleiseurooppalaisilta listoilta läpi. Eriävien kansallisten toimittamismenettelyjen näkökulmasta haasteellisuutta ehdotuksessa toisi lisäksi myös itse listavaalit. Tämä siis tarkoittaisi sitä, että Suomen vaalilainsäädäntöön pitäisi luoda uusia menetelmiä, jotka lähtökohtaisesti ovat vieraita niin äänestäjille kuin ehdokkaille maassamme.

Erityisesti on syytä kiinnittää huomiota ehdotetun ns. kärkiehdokasmenettelyn vahvistamiseen komission puheenjohtajan valinnassa. Kunkin yleiseurooppalaisen listan ensimmäinen ehdokas (kärkiehdokas) olisi käytännössä samalla kyseisen ehdokasasettajan ehdokas europarlamenttivaalien jälkeen tapahtuvassa komission puheenjohtajan valinnassa. Euroopan tason poliittisen yhteisön kärkiehdokkaalle olisi annettava tehtäväksi muodostaa enemmistö vastavalitussa parlamentissa ehdokkaan nimittämiseksi komission puheenjohtajaksi. Kärkiehdokasmenettely voitaisiin virallistaa Euroopan tason poliittisten yhteisöjen välisellä poliittisella sopimuksella sekä parlamentin ja Eurooppa-neuvoston

välisellä toimielinten sopimuksella. Menettelynä tämäkin vaatisi laajoja muutoksia vaalijärjestelmäämme.

Kuten valtioneuvoston kannassa todetaan, kärkiehdokasmenettelyn poliittinenkin virallistaminen komission puheenjohtajan valinnassa horjuttaisi toimielinten välistä tasapainoa ja loukkaisi erityisesti SEU 17 artiklan 7 kohdan mukaan Eurooppa-neuvostolle yksinomaan kuuluvia oikeuksia ja laajaa harkintavaltaa valintaprosessissa. Eurooppalaiset poliittiset puolueet voivat nykyiselläkin menettelyllä nimetä ns. kärkiehdokkaansa vaaleihin ja samalla epäviralliseksi ehdokkaaksi uudeksi komission puheenjohtajaksi, mutta kansalaiset eivät voi äänestää heitä suoraan yleiseurooppalaisessa vaalipiirissä. Tämän menettelyn voidaan katsoa olevan riittävä.

On arvioitava kattavasti, onko mittava vaalilainuudistus tehokas keino demokratian ja äänestysaktiivisuuden lisäämiseksi jäsenvaltioissa vai olisiko tavoitteet mahdollista saavuttaa muilla toimin.

Strasbourgissa 22. päivänä marraskuuta 2022

Elsi Katainen

Nils Torvalds

Mauri Pekkarinen